

ROZDZIAŁ I.

O rachunkach liczb eatkowitych iednego i różnego gatunku,

§ I.

O rachubie albo liczeniu.

1. **C**o iest Liczenie?

Jest wyrażenie ceny daney liczby; tak 12. znaczy dwanaście.

2. Co trzeba wiedzieć, aby cenę danęj liczby należycie wyrazić?

Naprzód. Potrzeba wiedzieć, że każda liczba bierze swoje znaczenie od miejsca, na którym leży. Tak liczba położona na pierwszym miejscu od prawey ręki, znaczy iedności. Położona na drugim, znaczy dziesiątki; na trzecim, sta; na czwartym, tysiące; na piątym, dziesiątki tysięcy; na szóstym, sta tysięcy; na siódmym, miliony; na osmym, dziesiątki milionów; na dziewiątym, sta milionów; na dziesiątym, tysiące milionów, i tak dalej.

Powtóre: Do łatwego liczby daney wyrażenia, wiele pomoże, całą ową liczbę, zazawszy od prawey ręki, na części podzielić kreskami tak, aby się w każdęj przedziałce trzy liczby zamykały. Po każdęj takowey kresce idą sta, z tą różnicą, iż po pierwszey kresce, od prawey ręki, idą sta proste, po drugiey sta tysięcy; po trzeciey sta milionów, i td.

Potrzebie: Jeżeli liczba do rachowania dana będzie obszerniejsza, trzeba prócz tego, nad każdą liczbą siedmą, zaczynając zawsze rachować od liczb pojedynczych, kłaść króskę, nad pierwszą siedmą I. nad drugą II. nad trzecią III. i tak dalej. Jedna króśka będzie znaczyła miliony, dwie: biliony, trzy: tryliony, i td.

Niechay będzie liczba następująca dana do zrachowania:

5,925,624,970,503.

Tę liczbę namienionym dopiero sposobem dzielę, i mam pięć przedziałek; że zaś piąta przedziałka ma tylko jedną figurę, znać, że tam nie masz stów i dziesiątków. Potem nad każdą liczbą siedmą kładę znak milionowy; w piątę przedziałce przypadają biliony. Y tak daną liczbę wymawiam: Pięć bilionów, czteręście dwadzieścia pięć tysięcy milionów, sześćset dwadzieścia cztery miliony, dziewięćset siedmdziesiąt tysięcy, pięćset trzy złote.

3. Czém te miejsca napełniać, które się w wymawianiu liczby opuszczają?

Napełniać ie potrzeba zerami. Tak gdy mam wyrazić: dwa miliony pięćset cztery tysiące, trzydzieści sześć złotych, ponieważ w tym przykładzie nie masz dziesiątkowych tysięcy, i stów prostych, zaczęm na ich miejscu kładę zera, i tak daną liczbę piszę:

2,504,036.

Podobnież: dwadzieścia milionów, sto trzydzieści tysięcy, czternaście złotych, chcąc wyrazić, miejsca opuszczone zerami dopełniam, i tak piszę.

20,130,014.

§ II.

O Dodawaniu liczb tak iednego, iako i różnego gatunku.

4. Co iest Dodawanie czyli Addycya?

Jestto wielu liczb w iedną summę zehranic; np. 2 a 3, a 5, czynią 10.

5. Jak się w Addycyi terminy zowią i iak się układają?

I. Liczby, które mają być zbierane, zowią się liczby dane. Liczba zaś, która z zehrania wynika, zowie się kwota, albo summa ieneralna. Że tedy summa powszechna z liczb danych, iak z części swoich iłosnie składa się, stąd wynika, iż części owe spełnia w niéy mieścić się powinny, tak żeby w summie powszechnéy, nic ani mniej, ani więcéy nad nie się nie znaydowało. Tak biorąc wspomniony przykład: w summie ieneralnéy 10, nie więcéy, ani mniej się znayduje nad dwa, trzy i pięć, i wszystkie te części z niéy odciągnąwszy, summa cała bez żadnéy reszty niknie.

II. Liczby dane porządné układają się iedna pod drugą, to iest: iedności pod iednościami.